

b) jestliže všechna pokolení v zakládací listině jmenovaná vymřela a není tu naděje v další potomstvo. V tomto případě se spojí vrchní vlastnictví s vlastnictvím požitků, a držitel může s fideikomisem volně nakládati, zejména také žádati za knihovní výmaz svazku fideikomisního. V zakládací listině může však pro tento případ též něco jiného býti ustanoveno (roz. ze dne 22. srpna 1878 č. 8665, sb. »Gl. U.« č. 7117).

c) Dále nastupuje zánik fideikomisu dle § 1474 o. o. z. 40letou držbou fideikomisního statku ku vydržení způsobilou.

d) Konečně též expropriace jednotlivých částí jmění fideikomisního má za následek zánik fideikomisního svazku, však jen ohledně částí skutečně vyvlastněných.

X. Poplatky.

1. Listiny fideikomisní, jsou-li posledním pořizáním, podlehají témuž poplatku jako toto; jinak pokládají se za listiny darovací (p. s. 54 a popl. z.)

2. Žádosti za povolení zřízení nebo rozšíření fideikomisu, za výměnu, přeměnu nebo zadlužení téhož podlehají kolku 1 zl. z každého archu (p. s. 54 b popl. z., 437 o. o. z.).

3. Při přechodu fideikomisu s jednoho držitele na jiného řídí se poplatek z převodu jmění dle všeobecných zásad (§ 57 popl. z.; výn. min. fin. ze dne 30. června 1856 č. 119 ř. z.). Při projednávání pozůstalosti zakladatele fideikomisu vážnou poplatky a soudní útraty, jež se mají zapraviti z fideikomisního jmění, na fideikomisu. Při pozdějších projednáváních má nabyvatel fideikomisu tyto platy zapraviti z plodů fideikomisu. Totéž platí o ostatních nákladech soudních a opatrovnických (§ 226 říz. v. v. nesp.).

XI. Daně.

Nedoplatky pozemkové daně mohou býti na každém následujícím držiteli fideikomisního statku politickou exekucí vymáhány. (dv. d. ze dne 7. října 1834 č. 1402 prov. sb. z. pro Štýrsko).

Fides bona (bezelstnost) jest důvodné subjektivní přesvědčení o tom, že jistá skutečnost s právním řádem stávajícím souhlasí. Držení, vlastnictví, věcná i osobní práva bývají někdy s jistou osobou v takovém vztahu, jenž sice nikoli v základních zásadách práva objektivního, ovšem ale v osobním, skutečnostmi odůvodněném přesvědčení se zakládá, že dotyčný skutkový poměr s onou osobou spojený právnímu řádu neodporuje. Kdo na př. nějakou věc od jiného, jenž ku scizení neb zastavení oprávněn není, koupí neb jakožto zástavu odevzdati si dá z té příčiny, poněvadž jej s důvodem pokládá za vlastníka, o tom pravíme, že jedná bezelstně (bona fide); kdo však ku př. kupuje věc věda, že tato pochází z krádeže, o tom pravíme, že jedná lstivě či obmyslně (mala fide). K tomuto poměru bezelstnosti potažmo obmyslnosti pojí se velice důležité právní účinky, jimž nejprve bližší výklad tohoto pojmu budiž předeslán.

I. Podstata bezelstnosti. Již v právu římském byla při smlouvách a právních nárocích vůbec bona fides kladena oproti ius strictum dle toho, mělo-li ne úplně přesné znění smlouvy neb zákona ale spíše spravedlivá vůle stran a vzájemná důvěra obchodní při posuzování právního poměru vstoupiti v popředí. K bona fides resp. mala fides přihlíženo bylo jmenovitě při nabývání držby a vlastnictví. Bona fides objevuje se zde jakožto mínění držitele věci, že jest vlastníkem jejím (opinio domini),

pokud se týče mínění, že právní předchůdce (auktor) jest vlastníkem; opakem jejím jest mala fides, t. j. vědomí držitele, že věc, kterou drží, nenáleží jemu, nýbrž jinému. Bezelstný držitel (bonae fidei possessor,) byl ačkoliv nejša vlastníkem, přece v jistých směrech (nabytí plodů atd.) za vlastníka pokládán. K vydržení vyžadovala se bezelstnost držitele původně pouze v době nabytí držby. Teprve právo kanonické přivedlo myšlenku, že obmyslnost později se objevivší jest na ujmu (mala fides superveniens nocet), ku platnosti. Dle práva obecného znamená bona fides poctivé přesvědčení, že přivlastněním si věci materialního bezpráví nebylo se dopuštěno (Windscheid). Sporno jest, vyžaduje-li se k tomu pozitivního přesvědčení o nabytí vlastnictví, anebo stačí-li toliko nedostávající se přesvědčení o bezpráví. Obecný občanský zákoník přidržel se v § 326 theorie prvnější, nechtěje však otázku bezelstnosti neb obmyslnosti vztahovati pouze k držbě a nabytí vlastnictví. Bona fides zakládá se patrně v omylu dotyčné osoby o materiální vadnosti držení, vlastnictví, věcného neb osobního práva, kteréž jest předmětem nabytí. Omyl tento týká se buď skutkových okolností (omyl skutkový Thatirrthum), na př. pokládá-li někdo věc jemu půjčenou za darovanou, anebo záleží v neznalosti zákonných předpisů (omyl právní Rechtsirrthum), na př. o neplatnosti zápůjčky nezletilci poskytnuté. Zásada, že neznalostí zákona nikomu nelze se omlouvati (§ 2 o. o. z.), jest zde pozitivním ustanovením § 326 (poslední věta) obmezena. Většina spisovatelů (Randa, Stubenrauch, Pachmann a j.) žádá pro podstatu bezelstnosti, aby omyl anebo nevědomost byla omluvitelnou a vylučuje bonam fidem při hrubé nedbalosti. Při omylu neomluvitelném nelze též snadno věřiti v bezelstnost (Pfaff a Hofmann). Naproti tomu prohlašuje Savigny bonam fidem za vnitřní skutečnost, na jejížto jsoucnost způsob vzniku jejího vlivu nemá. K názoru tomuto přidal se též Unger, kterýž i vzhledem k rak. právu tvrdí: »Nechť i bona fides vzniká sebe lehkomyšlnější nevědomostí, sebe neomluvitelnějším omylem, dosti na tom, že vznikla, tudíž existuje.« (srov. též čl. Omyl.). Obecný občanský zákoník sám (§ 326) prohlašuje jen toho bezelstným držitelem, kdo z důvodů pravdě podobných věc, kterou drží, pokládá za svoji vlastní, obmyslným však držitelem toho, kdo ví, že věc v držení jeho se nacházející náleží jinému, anebo toho, při obyčejné pozornosti, z okolností domnívati se musí, při čemž se právě předpokládá, že každý, kdo rozumu užívá, schopen jest onoho stupně bedlivosti a pozornosti, kteréhož při obyčejných schopnostech lze užiti (§ 1297 o. o. z.). Bezpečnost právního obchodu toho vyžaduje, aby, jsou-li zde veškeré žádané náležitosti, oprávněná důvěra toho, kdo bezvadně a za šetření obvyklé opatrnosti jednal, byla chráněna a naše právo též zásadě této hojnou měrou vyhovuje.

II. Právní účinky bezelstnosti.

Úplného výpočtu poměrů a vztahů, při nichž se k bezelstnosti pojí právní výhody, nelze na tomto místě podati, pročež stůjtež zde toliko tyto nejdůležitější případy.

1. O právních účincích bezelstnosti při držbě a vydržení vlastnictví v. tyto články, pak §§ 329—338, 1460, 1463, 1477, 1493 o. o. z. Vůdčí zásadou tu jest, že bezelstný držitel nemá ze svého držení míti žádné škody.

2. Vyloučení žaloby vlastnické při převodu vlastnictví nebo práva zástavního k věcem movitým nevlastníkem na bezelstného držitele,

resp. příjemce zástavy (§§ 367, 368, 456 o. o. z. ve spojení s čl. 306, 307 obch. z.). Oproti zásadě, že nikdo vůbec nemůže postoupiti více práva než má sám, nemá žaloba vlastnická místa na bezelstného držitele věci movité, dokáže-li tento, že věci buďto

α) ve veřejné dražbě, nebo

β) od živnostníka k tomuto obchodu oprávněného nebo

γ) proti úplatě nabyt od někoho, komu ji žalobce sám k užívání, k uschování, aneb v jakémkoli jiném úmyslu byl svěčil. V případech těchto nabývá bezelstný držitel vlastnictví, a dřívějšímu vlastníku přísluší pouze proti tomu, jenž mu za to jest zodpovědným, právo na odškodnění. Dokáže-li se ale, že držiteli buďto již ze samé povahy věci nabyté, anebo z nápadně nepatrné ceny její, anebo ze známých osobních vlastností svého předchůdce, z jeho živnosti nebo z jiných poměrů mohlo vzniknouti důvodné podezření proti bezelstnosti jeho držení, musí jakožto obmyslný držitel věc postoupiti vlastníkovi.

Ad α) Toto výjimečné ustanovení vyžaduje jednak autorita intervenujícího úřadu (Randa), jednak publicita nabytí (Krasnopolski).

Ad β) Ustanovení toto odpovídá účelům ochrany obchodu se zbožím, zejména obchodu tržního. Že by právní jednání muselo býti úplatným, jest popřeno.

Ad γ) Tento výjimečný případ zakládá se v německoprávní praxi: »Hand muss Hand wahren« anebo »Wo man seinen Glauben gelassen hat, da muss man ihn suchen«, při čemž se vychází z úvahy, že lze vlastníkovi následkem možného výběru svého důvěrníka přičísti více viny než třetímu, který způsobem bezelstným s takovou osobou vešel do obchodního styku. Za týchž podmínek (*α—γ*) musí vlastník i vykonávání práva zástavního, kteréž ku věci jeho zřízeno bylo, trpěti. Vlastník jest tudíž zavázán, buďto bezelstného příjemce zástavy odškodniti anebo zástavy se vzdáti a spokojiti se s nárokem náhradním proti zástavci (§ 456 o. o. z.). Smíšených peněz hotových a papírů majiteli svědčících nelze i tenkrát, i kdyby možno bylo totožnost jejich určit, na bezelstném nabyvateli vindikovati. (§ 371 o. o. z.) Při papírech vinkulovaných jeví se nabytí bezelstné z pravidla býti vyloučeno, ježto nabyvatel tu věděti musel, že není oprávněn věc na sebe převésti. Dle práva obchodního (čl. 306 obch. z.) nabývá, pakli zboží neb jiné věci movité obchodníkem (nikoliv řemeslníkem, čl. 273) u provozování jeho obchodu byly scizeny a odevzdány, bezelstný nabyvatel vlastnictví, i když scizitel vlastníkem nebyl. Vlastnictví dříve nabyté zaniká. Každé dříve nabyté právo zástavní anebo jiné právo věcné zaniká, nebylo-li nabyvateli při scizení známo. Pakli zboží neb jiné věci movité obchodníkem u provozování jeho obchodu byly zastaveny a odevzdány, nelze dříve nabyté vlastnictví, právo zástavní neb jiné právo věcné k těmto předmětům na úkor bezelstného příjemce zástavy anebo jeho právního nástupce ku platnosti přivésti. Zákonné právo zástavní komisionáře, špeditéra a povozníka rovná se zástavnímu právu smlouvou nabytému. Článek tohoto (opakem k § 367 o. o. z.) užiti nelze, byly-li předměty ukradeny anebo ztraceny. Naproti tomu mají ustanovení čl. 306 obch. z. při listech majiteli svědčících i tenkrát místa, i když scizení nebo zastavení nestalo se obchodníkem u provozování jeho obchodu, a listy byly ukradeny neb ztraceny (čl. 307 obch. z.). Ostatně platí ustanovení §u 367 o. o. z. a čl. 306 obch. z. vedle sebe

a sice dle konkrétního případu ustanovení ono, které jest pro držitele příznivějším (čl. 308 obch. z.).

3. Kdo bona fide věci pozůstalostní od domnělého dědice, jemuž pozůstalost soudní odevzdací listinou byla přiznána, odevzdáním na sé převédl, nabývá vlastnictví, i když později vyjde na jevo, že scizitel nebyl řádným dědicem (§ 824 o. o. z. posl. věta).

4. O bezelstnosti resp. obmyslnosti při nabytí vlastnictví spracováním nebo spojením, zvláště při stavbě, (§§ 415—419 o. o. z.) v. čl. Accessio.

5. Při *condictio indebiti* přihlíží se ku příjemci placeného nedluhu jakožto k bezelstnému resp. obmyslnému držiteli dle toho, věděl-li nebo musel-li z okolností seznati omyl plátce čili nic (§§ 1437, 1431 o. o. z.).

6. Též do práva osobního zasahuje bona fides. Dítky zplozené sice z manželství neplatného, nikoli však z takového, kterému vadí překážka svazku manželského, svěcení neb slavného slibu neb různosti náboženství, pokladati jest za manželské, prospívá-li aspoň jednomu z rodičů nezaviněná nevědomost o překážce manželství (§ 160 o. o. z.).

7. Přihlížeti sluší dále k bona fides při všech oněch právních poměrech, které se spravují dle §§ 95, 392, 393, 871, 876, 1017, 1026, 1101 a j. v. o. o. z., srov. též čl. 278 obch. z.

8. Význam dalekosáhlý má konečně bona fides v obchodu hypotekárním; jeví se zde jakožto »důvěra v knihy veřejné« t. j. nezaviněná nevědomost o materiální nesprávnosti stavu knihovního.

III. Postavení stran v procesu (břímě průvodní).

Bezelstnost neb obmyslnost držení musí v pádu sporu výrokem soudcovským býti rozhodnuta. V pochybnosti nasvědčuje domněnka bezelstnosti držení (§ 328 o. o. z.). Ona strana, která ve sporu se táhne k mala fides svého odpůrce, musí tudíž toto své tvrzení dokázati. Důkaz tento lze dle některých (Stubenrauch, Unger) vésti též ukládáním přísahy rozhodovací, ačkoliv prakše tomu odporuje (rozh. nejv. s. ze dne 17. června 1869 č. 4326 Gl. U. 3446). Nepřípustnost odůvodňuje se tím, že přísahu uložiti lze toliko o faktických okolnostech, nikoli však o právních poměrech a právních pojmech. Pro přípustnost se uvádí, že bona fides jest nevědění, mala fides vědění o materiální vadnosti nabytí; vědění a nevědění však že nejsou právními pojmy, nýbrž skutečnostmi t. zv. skutečností vnitřní, o kterých lze přísahu ukládati (Unger). Přísaha tato jest dle povahy věci nevratitelnou, čímž by ovšem sporná strana, jež tvrdí malam fidem na straně odpůrcově, byla v jeho ruku úplně vydána. Tomu lze odpomoci přípuštěním důkazu indiciemi, prokáže-li totiž důkazvedoucí takové okolnosti, z nichž držitel musil se domnívati, že věc, kterou drží, náleží jinému (§ 326 o. o. z.). Příklady takových patrných indicí uvedeny jsou v § 368 o. o. z. (v. shora II ad 2); avšak i v těchto případech může žalovaný držitel uvést a prokázati okolnosti, z nichž vysvítá, že přes indicie proti němu svědčící nemohl se domnívati, že by byl jednal obmyslně.

Firma.

I. Pojem.

Firma dle zákonné definice (čl. 15. obch. z.) je jméno, pod kterýmž obchodník obchod svůj provozuje a kterým v obchodě podpisuje. Jest tedy